

XIV. kongres Polské sociologické společnosti

Krakov, 8.–11. září 2010

Letos v září se po třech letech opět uskutečnil kongres Polské sociologické společnosti (PTS), v pořadí již čtrnáctý. Jeho mottem tentokrát byla otázka „Co se to děje se společností?“, která výstižně poukazovala na značnou bezradnost a nejistotu ohledně toho, kam se vývoj samozřejmě nejen Polska, ale i všech dalších společností vlastně ubírá, jež lze pozorovat bez rozdílu u sociologů i laiků. Místem konání kongresu se stal historický Krakov a o hostitelské povinnosti se podělily hned dvě významné akademické instituce sídlící v tomto městě: vedle Jagellonské univerzity, kde působí sociolog světového renomé prof. Piotr Sztompka, také Hornicko-hutnická akademie, na jejíž Fakultu humanitních studií před několika lety přešel jiný mezinárodně známý polský sociolog prof. Janusz Mucha. Přesný údaj o počtu účastníků a vystupujících nebyl zveřejněn, ale dobrou představu o velikosti kongresu poskytuje konferenční program, který obsahuje názvy přibližně 1000 referátů.

Předchozí kongres PTS konaný v roce 2007 v Zelené hoře v západním Polsku zahájila rozepře mezi kontroverzním polským prezidentem Lechem Kaczyńskim a předsedou PTS prof. Piotrem Glińskim o politickém směřování polské společnosti, ostrá veřejná debata mezi politikem a sociálním vědcem, jaká by se asi v žádné jiné zemi uskutečnit nemohla. Letos ovšem došlo k zajímavému paradoxu, jež jasně ukázal ambivalentnost dnešní politiky. Současný polský prezident Bronisław Komorowski, který byl zvolen do úřadu po tragické Kaczyńského smrti, má k liberálním polským sociologům politicky mnohem blíže než jeho předchůdce. Patronát nad krakovským kongresem sice převzal, ale před proslovem na zahajovacím shromáždění sociologické konference dal přednost návštěvě ekonomického fóra. *Mutant tempora.*

Na zahajovacím večeru vystoupili vedle předsedy PTS Glińského a předsedkyně organizačního výboru prof. Marie Flis z Jagellonské univerzity také rektor této univerzity a vojvoda malopolského regionu, jehož je Krakov hlavním městem. Hlavní slovo však patřilo německému politologovi Clausi Offemu, který přednesl přednášku na téma možnosti chápání sociálního a ekonomického pokroku v současné době. Offe myšlenku pokroku, tolikrát již odepsanou a vysmívanou, nezavrhuje, ale odmítá její příliš jednoduché vidění jako stálého pochodu vpřed za lepšími zítřky. Naopak pokrok je podle něj dnes třeba chápat defenzivně, to znamená jako rozvíjení schopnosti stanovit si meze a postavit značky Stop na různé cesty možného vývoje, které ochrání jednotlivce i celé společnosti před úpadkem a regresivními projevy.

Vedle zahajovacího večera kongres sestával ze tří plenárních zasedání, čtyř symposií a celkem 86 různých tematických sekcí a několika dalších *ad hoc* a speciálních sekcí. Na zajímavém prvním plenárním zasedání věnovaném tématu utváření společenského řádu vystoupili mezinárodně velmi dobře známí sociologové a socioložky Jadwiga Staniszkis, Marek Szcepański, David Ost a Radosław Markowski. Druhé plenární zasedání pojednávalo o starých a nových formách moci a promluví na něm i povrchní znalci polské sociologie povědomí autoři a autorky Mirosława Marody, Marek Czyżewski, Małgorzata Fuszara a Jacek Raciborski. Třetí plenum se zaměřovalo na oblast veřejné politiky a tomu odpovídalo jak téma – Jak vzniká společnost budoucnosti? – tak také účastníci, mezi kterými je třeba zmínit především poradce polského premiéra a člena týmu na přípravu Vize Polska 2030 Michała Boniho.

Značnou pozornost publika přilákala i čtyři semiplenární sympozia, na prvním místě již téměř povinná „autoreferenční“ sekce každého sociologického kongresu nazvaná „Jaká je a kam míří polská sociologie?“ – bohužel bez ohlášeného Jerzyho

Szackého, avšak za účasti Piotra Sztompky, Mirosławy Grabowske a Krystyny Szafranec. Pro české posluchače byl zajímavý referát posledně jmenované autorky, zaměřený na výuku sociologie na polských univerzitách. Poukazoval na problémy podobné české situaci, to znamená na příliš vysoké počty studentů na polských univerzitách a nízkou kvalitu výuky na mnoha školách. Další dvě semipléna byla věnována problematice sociální struktury (z vystupujících třeba zmínit alespoň Henryka Domańského) a současné hospodářské krizi. V polské sociologii má silnou tradici zkoumání kultury, a není tedy překvapivé, že zbývající čtvrté semiplenní sympozium bylo věnováno tématu nových mechanismů tvorby kultury. Pozoruhodné na tomto semiplénu bylo to, že v něm vystupovali převážně mladší referující, nejdříve znamenitá Małgorzata Jacyno s foucaultovsky inspirovaným příspěvkem a poté „rozzlobení mladí muži“ (ve věku do 40 let) kritizující dnešní kulturní průmysl, defektní formy účasti jednotlivců na kultuře i problémy spojené s ovládnutím kulturní tvorby politickým systémem, který je sice demokratický, ale nikoliv dokonalý.

Ze zasedání většího rozměru je ještě třeba zmínit ta, která tvořila závěrečný blok posledního dne konference. Pod vedením stále energického a autoritativního Piotra Sztompky se uskutečnil kulatý stůl o sociologii a společnosti v globalizovaném světě, jehož se zúčastnili představitelé různých sociologických společností. Byl zde současný předseda International Sociological Association (ISA) Michael Burawoy, indický člen vedení ISA Ishwar Modi, předseda ruské sociologické společnosti Valerij Mansurov, jeho ukrajinský protějšek Vil Bakirov a programový ředitel krakovského kongresu Marek Ziółkowski. Závěrečná plenární přednáška pak patřila Michaelu Burawoyovi, který promluvil na téma, jímž je v posledních letech v sociologických kruzích již velmi dobře znám – o veřejné sociologii. Tentokrát zdůraznil více než v dřívějších

textech, že vlastní sociální sférou pro realizaci programu veřejné sociologie je občanská společnost.

Z desítek sekcí, které zasedaly tu v historických prostorách katedry sociologie Fakulty filosofické Jagelonské univerzity, tu zase v strohém panelákovém prostředí Hornicko-hutnické akademie, můžeme namátkově zmínit jen pár. Přirozeně nechyběly sekce věnované základním sociologickým tématům i takovým tématům, která se stala důležitými a módními až nedávno: sociální struktura a stratifikace, sociální změna, socializace, sociologie města, rurální sociologie, sociální soudržnost, politická sociologie, sociologie rodiny, sociologie vědy a vědění, dějiny sociologie, sociologie emocí, chudoba, stárnutí náboženství, jazyk, multikulturalismus, sport a fanoušci, migrace, globalizace a europeizace a mnohá další. Silně byly zastoupeny různé proudy a tematické směry genderově zaměřené sociologie. A velmi viditelná byla i linie kulturněsociologická, kulturněsociologická nebo kulturněantropologická, jak to dokazují náměty panelů sahající od svátků a slavení přes kulturu chuti a kulinárních praktik až po smrt a umírání v dnešní kultuře. V rámci kongresu proběhla také ustavující schůze kulturně antropologické sekce PTS. Pro svou zajímavost stojí za zmínku témata *ad hoc* skupin: pozoruhodná byla skupina věnovaná sociologii smřeni, již vedl varšavský sociolog práva prof. Jacek Kurczewski, a vysoce aktuální byly dvě sekce spojené s největším polským traumatem posledních dvou desetiletí, smolenskou katastrofou, jež se zamýšlely na jejími politickými důsledky a reakcemi polské společnosti na ni. Do podobné kategorie se dá zařadit i program řádné sekce PTS č. 1, jež je věnována hnutí Solidarita, a letos se tedy nutně musela zaměřit na zhodnocení odkazu Solidarity 30 let po jejím založení. Zvláštní závažnost s ohledem na novodobé dějiny Krakova a celého Polska měla konference Antisemitismus, holocaust a Osvětim v sociologických výzkumech, jež se v rámci

kongresu uskutečnila v Židovském muzeu Haliče v krakovské čtvrti Kazimierz.

XIV. kongres PTS prokázal, že polská sociologie rozhodně nezachází na úbytě ani v situaci, kdy postavení akademiků v polské společnosti není o nic jednodušší než v Česku. Vedle řady vynikajících osobností starší a střední generace se začínají objevovat velmi zajímaví sociologové a socioložky narození v 60. a 70. letech, u nichž je často patrné, že své vzdělání již alespoň zčásti získali na Západě a západní intelektuální centra jako Londýn, Paříž nebo New York jsou pro ně neméně důležité referenční body než Varšava či Vratislav. Současně je však stále zřetelná i obrovská síla působení domácí polské tradice ztělesněné jmény jako Florian Znaniecki nebo Stanisław Ossowski. Právě v takovém prostředí se možná dnes rodí sociologie příštích desetiletí.

Marek Skovajsa

Webové stránky kongresu:

<http://www.zjazd14.sociologia.uj.edu.pl>

Konference Desafročia premien slovenskej spoločnosti

Bratislava, 21.–22. 10. 2010

Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied uspořádal při příležitosti 45. výročí svého založení a 20. výročí svého obnovení dvoudenní konferenci. Dopoledne prvního dne bylo věnováno jednání v plénu, odpoledne a druhý den se jednalo celkem v pěti tematicky různě zaměřených sekcích. Před jednáním sálem byly vystaveny postery věnované jednak historii Sociologického ústavu SAV, jednak sociálně-prostorovému vývoji slovenské společnosti. Konference se konala v zařízení Ministerstva zahraničí Slovenské republiky, které má tu výhodu, že přespolní účastníci zde mohou být i ubytováni.

Konferenci zahájili ředitelka Sociologického ústavu SAV Magdaléna Piscová

rekapitulací historie ústavu a bývalý dlouholetý ředitel Sociologického ústavu SAV a současný místopředseda Slovenskej akadémie vied Ľubomír Falťan, který se zaměřil na vývoj finanční situace SAV, proměnu personálního složení pracovníků a výkonnost SAV v porovnání s ostatními subjekty ve vědě a výzkumu. Jako prvního zahraničního hosta pozvala k prezentaci Magdaléna Piscová ředitelku Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., Marii Čermákovou. Její vystoupení „Desetiletí proměn vědních politik a sociologického výzkumu v Akademii věd ČR“ bylo kritickým zhodnocením stavu, do kterého vědní politika České republiky v současnosti dospěla. Zřetelně pojmenovala, jaké sektorové zájmy chtějí určovat směřování výzkumu a vědeckého bádání, kdo a jak konstruuje kontroverzní způsoby hodnocení výkonu vědeckých institucí, vědy a výzkumu, a informovala i o tom, jak se bude věda v České republice financovat. Že se k těmto snahám nestaví významná část vědecké obce trpně, doložila poukazem na existenci několika aktivně pracujících sdružení, která se soustavně zabývají jak sledováním a kritickým hodnocením práce Rady pro výzkum, vývoj a inovace a zájmových skupin, které jsou za současnou situaci především zodpovědní, tak také organizováním veřejných projevů nesouhlasu či komunikací s veřejností. Poukázala také na nesamozřejmost existence vědy a zejména sociálních věd v kontextu soudobých tlaků na ekonomizaci kultury, vzdělanosti a vědy. Dobrý kontrast tomuto obrazu představovalo vystoupení předsedkyně vlády Slovenské republiky Ivety Radičové, která přišla spolu s předsedou Slovenskej akadémie vied Jaromírem Pastorkem účastníky konference pozdravit. Připomeňme si, že premiérka je profesí socioložka a byla donedávna kolegyní lidem v Sociologickém ústavu SAV. Určitě se jí dá věřit, když řekla, že pro takovou příležitost, jakou je tato konference, i jako premiérka vždycky najde v diáři místo. A není třeba pochybovat o její vstřícnosti vůči vě-